

**מחקר משווה: איזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם
מוגבלות (הפרעות נוירו- התפתחותיות) למול הורים לילדים
ללא מוגבלות בגילאי 0-12**

ד"ר לימור גדות וד"ר מעין פיין

בית הספר לעבודה סוציאלית, המכללה האקדמית ספיר

מחקר זה נערך בסיוע מענק מחקר מקרן שלם

הקרן לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלות

ברשויות המקומיות

2024

2. תוכן עניינים

.....	2. תוכן עניינים
1.....	3. תמצית
2.....	4. תקציר
3.....	5. תקציר מנהלים
6.....	6. רשימת טבלאות ואיורים
7.....	7. מבוא
8.....	8. סקירת ספרות
8.....	איזון בית-עבודה
9.....	מרכזיות העבודה
10.....	תחושת משמעות בחיים
10.....	דחק הורי
11.....	אוכלוסיית המחקר והקשר למשתני המחקר
12.....	9. שיטת המחקר
12.....	רציונל ומטרות
12.....	מודל המחקר
12.....	השערות המחקר
13.....	מדגם
13.....	איסוף הנתונים
14.....	ניתוח הנתונים
14.....	כלי המחקר
16.....	10. ממצאים
23.....	11. דיון וניתוח
25.....	12. סיכום, המלצות ומסקנות
26.....	13. השלכות יישומיות
26.....	14. אנשי מקצוע (תפקידים) להם רוצים לשלוח
28.....	15. ביבליוגרפיה
35.....	16. נספחים
43.....	17. Abstract
45.....	18. Synopsis

3. תמצית

מחקר זה השווה בין מאפיינים דמוגרפיים, משתני תעסוקה ואיזון בית-עבודה של הורים עובדים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית בגילאי 0-12 ושל הורים לילדים ללא מוגבלות באותם גילאים. בנוסף, נבחנו משתנים דמוגרפיים, משתני תעסוקה, דחק הורי, מרכזיות העבודה בחיים ומשמעות בחיים על מנת לנבא איזון בית-עבודה. נמצא כי הורים לילדים עם מוגבלות הם משכילים פחות, עובדים פחות וחווים דחק הורי גבוה יותר וחוסר באיזון בית-עבודה בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. בנוסף, דחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה כך שככל שהדחק ההורי עולה, כך יש פחות איזון בית-עבודה. אינטראקציה זו חזקה יותר בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית.

4. תקציר

רקע: רבבות עובדים בישראל הם הורים לילדים עם מוגבלויות. בדומה למדיניות הבינלאומית התומכת באל-מיסוד, גם בישראל התפתחו שינויים מערכתיים בדגש על שילוב האדם עם מוגבלות בקהילה. מדיניות משרד הרווחה מגדירה העדפה ברורה למגורים בתא המשפחתי ובכך מדגישה את תפקיד המערכת המשפחתית כמטפלת עיקרית. הורים עובדים לילדים עם מוגבלות חווים התמודדות הן עם דרישות הבית וגידול הילד עם המוגבלות והן עם דרישות עולם העבודה. המושג איזון בית-עבודה מתאר את היכולת לאזן בין דרישות הבית והמשפחה לבין הדרישות בעולם העבודה. קושי באיזון זה עלול ליצור מצבי מתח ותחלואה נפשית ופיזית בקרב הורים עובדים, וביתר שאת בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית. לאור זאת, חשוב לבחון מה הם הגורמים התורמים לאיזון בית-עבודה.

מטרת המחקר: לבחון הבדלים במשתנים דמוגרפיים, משתני תעסוקה, משמעות בחיים, דחק הורי, מרכזיות חיי העבודה ואיזון בית-עבודה בין הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית בגילאי 0-12 לבין הורים לילדים ללא מוגבלות לילדים בגילאים אלה. מטרה נוספת הייתה לבחון אילו ממשתני המחקר מנבאים איזון בית-עבודה.

המדגם כלל 160 הורים עובדים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותיות בגילאי 0-12, דוברי עברית, בקבוצת המחקר, וקבוצת ביקורת של 192 הורים עובדים לילדים ללא מוגבלות באותם גילאים, דוברי עברית אף הם. המחקר הוא מחקר חתך שנערך מאוקטובר 2022 עד אוקטובר 2023.

ממצאי המחקר מצביעים על הבדלים בין שתי קבוצות המחקר, כך שהורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית עובדים פחות ומשכילים פחות. כמו כן הם חווים דחק הורי וחוסר באיזון בית-עבודה יותר מאשר הורים לילדים ללא מוגבלות. בנוסף, דחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה, כך שככל שהדחק ההורי עולה, כך יש פחות איזון בית-עבודה. אינטראקציה זו חזקה יותר בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית.

מילות מפתח: הורים עובדים, ילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית, דחק הורי, איזון בית-עבודה.

5. תקציר מנהלים

מחקר משווה : איזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות (הפרעות נוירו-

התפתחותיות) למול הורים לילדים ללא מוגבלות בגילאי 0-12

שנה : 2024

סוג מחקר : כמותני

מספר קטלוגי : 890-663-2021

שמות החוקרים : ד"ר לימור גדות וד"ר מעין פיין

על פי מכון ברוקדייל, הנשען על נתוני משרדי הממשלה השונים, חיים בישראל כ-338,300 אלף ילדים עם מוגבלות בגילאי 0-17, או כ-20% מהילדים בגילאים אלה (ברלב, 2023). משמעות הדבר שהורים עובדים רבים מאד במדינת ישראל מוגדרים כהורים לילדים עם מוגבלות. הורים אלו חווים התמודדות הן עם דרישות הבית וגידול הילד עם המוגבלות והן עם דרישות בעולם העבודה. הורים לילדים עם מוגבלות זכאים לתוספת ימי מחלה וימי היעדרות לצורך הטיפול הילד עם מוגבלות. התאמות אלו מנסות לתת מענה להורים על מנת שיוכלו להיענות הן לדרישות הבית והטיפול בילד והן לדרישות העבודה.

המושג איזון בית-עבודה מייצג את היכולת לאזן בין דרישות הספירה המשפחתית לבין דרישות ספירת העבודה. יחד עם זאת, איזון זה עלול להיות מופר כאשר מדובר בהורים עובדים לילדים עם מוגבלות. כאשר נולד ילד עם מוגבלות, הדרישות המשפחתיות עולות ומעבר לדרישה של הורות קיים גם מרכיב טיפולי ולעיתים אף סיעודי אשר דורש מההורים עוצמות רגשיות ותפקודיות רבות יותר (Luitwieler et al., 2021). הטיפול בילד והדרישות בבית עלולים להגביר את הדחק ההורי ואף לפגוע באיזון בין הבית לעבודה. מחקרים הראו כי גם תחושת מרכזיות העבודה בחיים עלולה להשתנות בעקבות הולדת ילד עם מוגבלות (מרדכוביץ, 2013). בנוסף, מחקרים שונים אף דיווחו כי תחושת משמעות בחיים משתנה עם הולדת ילד עם מוגבלות. כך למשל, נמצא כי בקרב הורים לילדים עם מוגבלות תחושת המשמעות בחיים הייתה גבוהה יותר בהקשר לספירה הביתית אך נמוכה יותר בהקשר לספירת העבודה (Bermudez, 2023).

לאור כל זאת, המחקר הנוכחי בוחן את ההבדלים במשתנים דמוגרפיים, משתני תעסוקה, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה בין הורים עובדים לילדים בני 0-12 עם מוגבלות נוירו-התפתחותית לבין הורים עובדים לילדים ללא

מוגבלות באותם גילאים. בנוסף, בוחן המחקר אילו מהמשתנים מנבאים איזון בית-עבודה.

מטרות המחקר היו :

1. הבנת הקשרים בין משתנים סוציו-דמוגרפיים, משתנים תעסוקתיים, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה.
2. הבנת הקשרים המתווכים בין משמעות בחיים, דחק הורי, מרכזיות העבודה בחיים ומשתנים סוציו-דמוגרפיים לבין איזון בית-עבודה.
3. הבנת ההבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות בכל משתני המחקר.
4. בחינת משתנים המנבאים איזון בית-עבודה.

שיטת המחקר

המדגם כלל 352 נחקרים. קבוצת המחקר כללה 160 הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית, מתוכם 31 אבות ו-129 אימהות. בקבוצת ההשוואה היו 192 הורים לילדים ללא מוגבלות, מתוכם 52 אבות ו-140 אימהות. שיטת הדגימה היתה לא הסתברותית: דגימת נוחות וכדור שלג.

הליך המחקר: המחקר הוא מחקר חתך. הוא נערך מאוקטובר 2022 עד אוקטובר 2023. לאחר שהתקבל אישור ועדת האתיקה של מכללת ספיר (1982021) ואישור משרד הרווחה ומשרד החינוך (13338), פנינו להורים לילדים עם וללא מוגבלות נירו-התפתחותית באמצעות פייסבוק וואטסאפ.

ממצאים

ממצאי המחקר מצביעים על הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית עובדים פחות ובעלי השכלה נמוכה יותר בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. כמו כן נמצא דחק ההורי גבוה יותר בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית גם דיווחו על חוסר איזון בית-עבודה לעומת הורים לילדים ללא מוגבלות.

מודל הניבוי של איזון בית-עבודה תרם 24.7% מהשונויות המוסברות, כאשר את התרומה

המרבית למודל תרמו המשתנים הבאים: מרכזיות העבודה, משמעות בחיים ודחק הורי. דחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה בשתי הקבוצות. עם זאת, בקרב הורים

לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית אינטראקציה זו הייתה חזקה יותר, כך שככל שהדחק ההורי רב יותר כך גובר חוסר האיזון בית-עבודה.

דיון

עבודה ומשפחה הם היבטים משמעותיים בחיי היומיום של האדם, המקיימים אינטראקציה בו-זמנית. המעברים בין ספירת העבודה לספירת המשפחה עלולים לגרום לתוצאות שליליות וחוביות כאחת. מבחינת הבדלים בתעסוקה, הורים עובדים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית מהווים אוכלוסייה פגיעה עולם העבודה. צמצום המשרה מהווה אחת מההשלכות הבולטות של הצורך לטפל בילד, דבר הפוגע גם בשכר (Brown & Clark, 2017; McCall & Starr, 2018). יתרה מכך, במחקרים שונים נמצא שבמקרים של מוגבלות קשה המחייבת טיפול אינטנסיבי ותובעני, הורים מתקשים לצאת לעבודה, ולעתים מפסיקים לעבוד (Cidav et al., 2012; Stefanidis et al., 2023).

ממצאים אלו מתכתבים עם הדחק ההורי הגבוהה של הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. ממצא זה אינו חדש אלא דומה למחקרים קודמים אשר מעידים על דחק הורי רב יותר, בעיקר סביב השנים הראשונות לטיפול בילד (Prata et al., 2019; Staunton et al., 2023).

ממצא מעניין שעלה במחקרנו הוא כי הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית דיווחו על חוסר באיזון בית-עבודה בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. כמו כן כאשר בדקנו את האינטראקציות גילינו שדחק הורי נמצא באינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה. משמעות הדבר היא שככל שיש יותר דחק הורי כך יש פחות איזון בין הבית לעבודה. ממצא זה מתכתב עם מחקר שמצא כי ככל שהנטל ההורי גבוה יותר בקרב מטפלים עיקריים של ילדים עם מוגבלות יש פחות איזון בין הבית לעבודה (Stevens et al., 2024).

סיכום, מסקנות והמלצות

מן המחקר עולה כי אוכלוסיית ההורים העובדים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותיות היא אוכלוסייה פגיעה בעולם העבודה ונמצאת בפער תעסוקתי מהורים עובדים לילדים ללא מוגבלות. כיום יש חקיקה המסייעת להורים לילדים עם מוגבלות בשוק העבודה, כגון תוספת ימי מחלה והיעדרות ותוספת לשעות היעדרות. יחד עם זאת, כנראה שכל אלו לא נותנים עדין מענה ראוי, ועל כן יש צורך בחקיקה אשר תאפשר התאמות נוספות לאוכלוסייה זו.

6. רשימת טבלאות ואיורים

טבלאות

טבלה 1- אחוזים ומובהקות χ^2 בחלוקה לפי הורות

טבלה 2- ממוצעים וסטיות תקן של משתנים דמוגרפיים ומשתני תעסוקה בחלוקה לפי הורות

(מבחן t)

טבלה מס 3- ממוצעים וסטיות תקן של משתני המחקר בחלוקה לפי הורות (מבחן t)

טבלה מס 4- קשרים בין משתני המחקר (מתאמי פירסון, ממוצעים וסטיות תקן)

טבלה מס 5- רגרסיה לינארית רבת משתנים לניבוי איזון בית-עבודה (מקדם רגרסיה לא מתוקן

B, טעות התקן של B, מקדם רגרסיה מתוקן β , מובהקות המודל, ΔR^2)

איורים

איור 1- אינטראקציה דו-גורמית בין דחק הורי להורות לילד עם מוגבלות בניבוי חוסר איזון בית-

עבודה

7. מבוא

על פי נתוני מכון ברוקדייל, הנשען על נתוני משרדי הממשלה השונים, חיים בישראל כ- 338,300 אלף ילדים עם מוגבלות בגילאי 0-17, או כ-20% מאוכלוסיית הילדים בגיל 0-17 (ברלב, 2023). משמעות הדבר היא שהורים עובדים רבים מאד במדינת ישראל מוגדרים כהורים לילדים עם מוגבלות. הורים אלו חווים התמודדות הן עם דרישות הבית וגידול הילד עם המוגבלות והן עם דרישות בעולם העבודה. הורים לילדים עם מוגבלות זכאים לתוספת ימי מחלה וימי היעדרות לצורך הטיפול הילד עם מוגבלות. התאמות אלו מנסות לתת מענה להורים על מנת שיוכלו להיענות הן לדרישות הבית והטיפול בילד והן לדרישות העבודה.

המושג איזון בית-עבודה מייצג את היכולת לאזן בין דרישות הספירה המשפחתית לבין דרישות ספירת העבודה. יחד עם זאת, איזון זה עלול להיות מופר כאשר מדובר בהורים עובדים לילדים עם מוגבלות. כאשר נולד ילד עם מוגבלות, הדרישות המשפחתיות עולות ומעבר לדרישה של הורות קיים גם מרכיב טיפולי ולעיתים אף סיעודי אשר דורש מההורים עוצמות רגשיות ותפקודיות רבות יותר (Luitwieler et al., 2021). הטיפול בילד והדרישות בבית אל מול הדרישות בעבודה עלולים להגביר את הדחק ההורי ואף לפגוע באיזון בין הבית לעבודה. מחקרים הצביעו כי גם תחושת מרכזיות העבודה בחיים עלולה להשתנות בעקבות הולדת ילד עם מוגבלות בשל הצורך לאזן בין דרישות הבית לדרישות העבודה (מרדכוביץ, 2013).

בנוסף, מחקרים שונים אף דיווחו שתחושת המשמעות בחיים משתנה עם הולדת ילד עם מוגבלות. כך למשל נמצא כי בקרב הורים לילדים עם מוגבלות, תחושת המשמעות בחיים הייתה גבוהה יותר בהקשר של הספירה הביתית אך נמוכה יותר בהקשר של ספירת העבודה (Bermudez, 2023).

לאור כל זאת מחקר זה בוחן את ההבדלים במשתנים דמוגרפים, משתני תעסוקה, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה בקרב הורים עובדים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בגילאי 0-12 בהשוואה להורים עובדים לילדים ללא מוגבלות בגילאים אלה. בנוסף, בוחן המחקר אילו משתנים מנבאים איזון בית-עבודה.

8. סקירת ספרות

איזון בית-עבודה

המושג איזון בית-עבודה מתייחס ליכולת לאזן בין שתי ספירות מרכזיות בחיי הפרט – הספירה המשפחתית והספירה התעסוקתית. לכל אחת מספירות אלו דרישות שונות שלעיתים אף מתחרות זו בזו (Netemeyer et al., 1996). ספירת העבודה מתייחסת לשעות עבודה, עוצמת עבודה ומשך השעות המושקעות בעבודה. שעות עבודה נוספות פוגעות בזמן הבית, בעוד שעוצמת עבודה גבוהה או לחץ בעבודה עלולים לגרום לעייפות, חרדה או השלכות פיזיולוגיות אחרות המשפיעות על איכות חיי הבית והמשפחה. ספירת הבית או דרישות המשפחה כוללות נושאים כגון תפקידי הפרט (למשל, אב, אם) אחריות משפחתית (למשל, טיפול בילדים, מטלות בית וכיו"ב). הספירה הפרטית מתייחסת לניהול חיים אישיים כמו חברים, חוגים, התנדבויות ועוד (קוליק, 2017; רנן ברזילי, 2012; 2011; Delecta).

מן הספרות עולה כי היכולת לאזן בין צרכי הבית לבין צרכי העבודה תורמת תרומה משמעותית לאיכות החיים של הפרט ושל המשפחה ולשביעות רצונם (Delecta, 2011). בשנים האחרונות מודדות מדינות ה-OECD את האיזון בית-עבודה בעזרת שני מדדים מרכזיים: עבודת יתר – עבודה של 50 שעות או יותר בשבוע – ושעות המוקדשות לפנאי, טיפוח עצמי וזמן עם המשפחה. ישראל ממוקמת כיום במקום השלישי מהסוף, וזאת בשל שיעור גבוה במיוחד של עבודת-יתר – בעיקר בקרב גברים: יותר מחמישית (22.4%) מהגברים נמצאים בעבודה 50 שעות או יותר בשבוע, לעומת ממוצע של 16.4% מהגברים במדינות ה-OECD, כמו גם בשל שיעור נמוך במיוחד של שעות פנאי – בעיקר בקרב נשים: נשים בישראל נהנות מ-13.5 שעות פנאי בשבוע בלבד, לעומת ממוצע של 14.6 שעות ב-OECD (מך, 2020).

היכולת לאזן בין בית לעבודה עלולה להיפגע ביתר שאת בקרב משפחות לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית ונושא זה מחייב התייחסות מחקרית לאור שינויי מדיניות שחלו בעשורים האחרונים. בדומה למדיניות בינלאומית התומכת באל-מיסוד, גם בישראל התפתחו שינויים מערכתיים בדגש על שילוב האדם עם מוגבלות בקהילה (בן נוך ואח', 2008; עמינדב וניסים, 2010; Baumbusch et al., 2017). מדיניות משרד הרווחה אף מגדירה העדפה ברורה למגורים בתא המשפחתי ובכך מדגישה את תפקיד המערכת המשפחתית כמטפלת עיקרית (שלום ואח', 2015). ניתן לראות אם כן כי מדיניות זו רואה במשפחה את הגורם המרכזי בגידול וטיפול לילדים עם מוגבלות.

במשפחות בהן יש ילד עם מוגבלות הדרישות המשפחתיות עולות ומעבר לדרישה של הורות קיים גם מרכיב טיפולי ולעיתים אף סיעודי אשר דורש מההורים עוצמות רגשיות

ותפקודיות רבות יותר (Luitwieler et al., 2021). מחקרים אשר בחנו את ההשלכות של הולדת ילד עם מוגבלות על הספירה התעסוקתית מצאו כי הורים לילדים עם מוגבלות מצהירים על רצון לעבוד, אך חווים חסמים רבים בשמירה על תעסוקה יציבה. חסמים אלו נובעים מהצורך להתמודד עם צרכי הבית מחד ועם צרכי העבודה מאידך (אלפסי-הנלי, 2016; Resch et al., 2010). כך למשל נמצא כי רמות ההכנסה המשפחתיות נמוכות אצל משפחות לילד עם מוגבלות בהשוואה למשפחות לילד ללא מוגבלות (Goudie et al., 2014; Marquis et al., 2020). ממצא נוסף הוא שהאבות והאמהות מקבלים על עצמם תפקידי הורות שונים כלפי ילדם עם המוגבלות: מרבית האימהות לוקחות על עצמן את תפקיד המטפלות העיקריות ובעקבות כך מפחיתות את שעות העבודה או מפסיקות לעבוד כלל (Ejiri & Matsuzawa, 2019; Olsson & Hwang, 2006). על אף זאת, מחקרים שונים הצביעו על גורמים העשויים לתרום לאיזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות. כך למשל נמצא כי מקום עבודה תומך ומכיל אשר הגביר את השייכות והזהות התפקידית של ההורה במקום העבודה תרם לאיזון בית-עבודה (Matthews et al., 2011). לאור זאת יש חשיבות רבה לבדיקת איזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות.

מרכזיות העבודה

עבודה נחשבת לפעילות מרכזית בחיי האדם הבוגר (Haller et al., 2011; Bal & Kooij, 2023) וממלאת את צרכיו הכלכליים, הפסיכולוגיים, והחברתיים (הרפז ושניר, 2016; רנן-ברזילי, 2012; שמאי, 2016; Emerson, 2017). מרכזיות העבודה מתייחסת למידה שבה עובדים מאמינים שלעבודה יש תפקיד חשוב בחייהם (Jiang & Johnson, 2017). בעבר ספירת העבודה וספירת המשפחה נחקרו כתחומים נפרדים (פוקס ואפשטיין, 2019). שינויים שקרו עם השתלבותם של שני בני הזוג בשוק העבודה הובילו לכך שיחסי הגומלין בין שני תחומים אלה הפכו לנושא אחד שלא ניתן להתעלם ממנו (ארנון-לרנס וברנט, 2015). הצורך לבחון את תהליך ההתמודדות של ההורה במעבר בין עבודה למשפחה מתעורר ביתר שאת כאשר נולדים ילדים עם מוגבלות, שאז נדרשים הורים למצוא דרכים חדשות להתמודד עם שינויים משמעותיים בחייהם ולאזן בין העבודה לבין ההורות (מרדכוביץ, 2013; Sitimin et al., 2017). מחקרים שונים שבדקו את מרכזיות העבודה ואת מעורבותם בעבודה של הורים לילדים עם מוגבלות לעומת הורים לילדים ללא מוגבלות מצאו כי הראשונים ובעיקר האימהות נוטות לוותר על התקדמות בעבודה בשל הצורך לטפל בילד עם מוגבלות, עובדות פחות שעות, משכילות פחות ומשתכרות פחות (ברלב ואח', 2021; Crettenden et al., 2024). בנוסף,

נמצא כי הורים לילדים עם מוגבלות, בשונה מהורים לילדים ללא מוגבלות, מועסקים בעבודות שדורשות מיומנויות פשוטות יותר ומשתכרות בהן פחות (Stefanidis et al., 2020).

תחושת משמעות בחיים

תחושת משמעות בחיים מוגדרת כמערכת של ערכים, אמונות ומטרות שמעניקים לפרט תחושת תכלית, ערך לקיום, קוהרנטיות והצדקה להתנהגותו ולהתנהלות בחייו (יגורי, 2015; Beighton & Wills, 2016). כמו כן, תחושה חזקה של משמעות בחיים עשויה לספק מוטיבציה בעתות מתח, כמו גם אנרגיה להתמודד ביעילות עם נסיבות מלחיצות (Steger et al., 2006). תחושת משמעות נובעת מתפקידים שונים שהפרט ממלא בחייו הן בספירה של המשפחה והן בספירה של העבודה. כאשר תפקידים אלה כוללים חיבורים מיטיבים בין הפרט לסביבתו, הם מספקים מעטפת בטוחה המאפשרת מיצוי וצמיחה ומגבירה את תחושת המשמעות בחיים (סלע, 2020; קוליק ואח', 2017).

מחקר שבחן את הקשר בין משמעות בחיים של הורים לילדים עם מוגבלות לתפקידים חברתיים שונים של ההורים מצא כי תחושת משמעות בחיים הייתה גבוהה בהקשר של מערכות יחסים בתוך המשפחה, אך בהקשר של נושאים הקשורים לתעסוקה היא נמצאה נמוכה, עם חוסר שביעות רצון ותחושה של חוסר סיפוק בעבודה (Bermudez, 2023). בניגוד לכך מחקר אחר מצא קשר חיובי בין מעורבות ההורה בעבודה לבין תחושת רווחה אישית ואיכות חיים בקרב הורים לילדים עם מוגבלות (Olsson & Hwang, 2006). ניתן לראות אם כן, כי קיים קשר בין משמעות בחיים לבין הצורך לאזן בין דרישות הבית לבין דרישות העבודה, אך למרות זאת טרם נחקרה תחושת המשמעות בחיים של הורים עובדים המטפלים בילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית בהקשר של איזון בית-עבודה.

דחק הורי

הורות, מעצם הווייתה, מפגישה בין הרצונות והצרכים של ההורה לאלה של הילד והתלכדות זו יוצרת מערכת יחסים מורכבת ודינמית. דחק הורי מוגדר כקושי הנובע מהדרישות הכרוכות בלהיות הורה (ניצן ורוט, 2014). במחקרים השוואתיים נמצא כי בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נמצאו רמות גבוהות יותר של דחק הורי בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלויות חווים קשיים כלכליים, עומס טיפולי, התמודדות עם קשיי הסתגלות של הילד, בידוד חברתי ודאגה מהתמשכות הטיפול בו (אלפסי-הנלי, 2016; גולדבלט, 2019; Manor-Binyamini, 2012; Young et al., 2020). עם זאת, בשנים האחרונות, במקביל לבחינת הקושי, תשומת הלב של חוקרים מופנית גם לדרכי התמודדות וצמיחה של ההורים. כך

למשל נמצא כי אימהות לילדים עם תסמונת דאון דיווחו כי התקשורת שלהן השתפרה, הן חשו חזקות יותר בחייהן וזה נחוה אצלן כתחושת צמיחה (Gokgoz & Kabukcuoglu, 2022). נראה אם כן כי דחק הורי עלול להשפיע על האיזון בית-עבודה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית.

אוכלוסיית המחקר והקשר למשתני המחקר

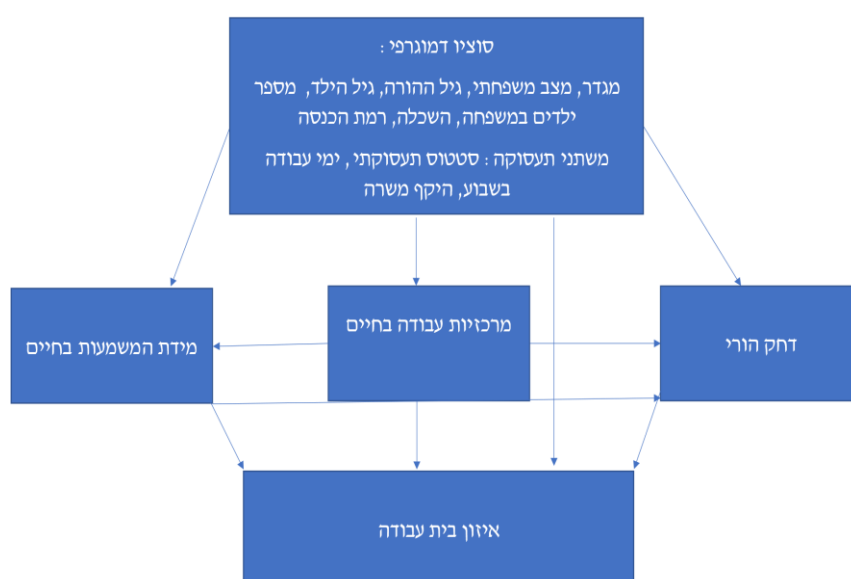
במחקר הנוכחי נבדקו הורים לילדים עם הפרעות נוירו-התפתחותיות, ובכלל זה ילדים עם הפרעות נוירולוגיות מולדות כגון מוגבלות שכלית התפתחותית וילדים על הרצף האוטיסטי (Morris-Rosendahl & Crocq, 2022). על אף השוני שיכול להיות בין הורות לילד עם אוטיזם לבין הורות לילד עם מוגבלות שכלית התפתחותית לא נמצאו הבדלים בדחק הורי בקרב הורים לילדים על הרצף האוטיסטי לבין הורים לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (Ashworth et al., 2019). עם זאת, מחקרים שונים מצאו כי הורים לילדים על הרצף האוטיסטי נמצאים בסיכון גבוה יותר לחוות שורה של תוצאות שליליות בהתחשב ברמות הגבוהות של המתח הכרוך בגידול ילד אחד או יותר על הרצף האוטיסטי, גם בהשוואה להורים לילדים עם הפרעות כרוניות אחרות. בהקשר של איזון בית-עבודה, בקרב 122 הורים לילדים על הרצף האוטיסטי בארה"ב נמצא כי הדרישות בבית דלדלו את המשאבים הזמינים של ההורים להתמודד עם סוגיות בעבודה. כך למשל, יותר משליש (38.4%) מהמשיבים ציינו כי ביצועיהם בעבודה הושפעו לרעה מהטיפול בילד בבית. בנוסף, 22.3% דיווחו כי נאלצו לצמצם את מספר שעות העבודה שלהם כדי לעמוד בדרישות הטיפול (Matthews et al., 2011).

9. שיטת המחקר

רציונל ומטרות

- בעולם המודרני בו מתקיימים ממשקים רבים בין חייו הפרטיים של האדם לבין חייו המקצועיים חשוב לבחון את ההתמודדות של הורים עובדים לילדים צעירים עם מוגבלות נירו-התפתחותית בגילאי 0-12, למול הורים עובדים לילדים צעירים בגילאי 0-12 ללא מוגבלות, עם סוגיות של איזון בית-עבודה ואת הגורמים המשפיעים על כך. קבוצת ההורים לילדים ללא מוגבלות מהווה את קבוצת הביקורת במחקר זה. אי לכך מטרות המחקר הן:
1. הבנת הקשרים בין משתנים סוציו-דמוגרפיים לבין איזון בית-עבודה.
  2. הבנת קשרי התיווך בין משמעות בחיים, דחק הורי, מרכזיות העבודה בחיים ומשתנים סוציו-דמוגרפיים לבין איזון בית-עבודה.
  3. הבנת ההבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות בכל משתני המחקר.

מודל המחקר

השערות המחקר

1. ימצאו הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות ברמת המשתנים הדמוגרפיים – כגון מצב משפחתי גיל הילד, גיל ההורה,

רמת ההשכלה ורמת הכנסה – כך שהורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית יהיו עם השכלה והכנסה נמוכה יותר.

2. ימצאו הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות ברמת משתני התעסוקה: סטטוס תעסוקתי, מספר ימי עבודה בשבוע והיקף משרה, כך שהורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית יעבדו פחות ימים בשבוע ובהיקף משרה נמוך יותר.

3. ימצא הבדל בין הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות בקשרים בין משתני המחקר: מרכזיות העבודה, משמעות בחיים, דחק הורי ואיזון בית-עבודה.

א. הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית יחוו רמות נמוכות של המשתנים מרכזיות העבודה, ומשמעות בחיים בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות.

ב. הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית יחוו רמות גבוהות של דחק הורי ושל איזון בית-עבודה בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות.

4. משתנים דמוגרפיים כגון מגדר, מצב משפחתי, גיל הילד, גיל ההורה, מספר ילדים במשפחה, רמת ההשכלה היקף משרה ורמת הכנסה, וכן משתני המודל דחק הורי, משמעות בחיים ומרכזיות העבודה, ינבאו איזון בית-עבודה.

מדגם

המדגם כלל 352 נבדקים, מתוכם 160 (45.45%) הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית והשאר, 192 (54.55%), הורים לילדים ללא מוגבלות. הגיל הממוצע של הנבדקים היה 39.36 עם סטיית תקן של 6.56. הרוב 269 (76.42%) היו נשים והשאר גברים. רוב הנבדקים, 334 (94.88%), נשואים והשאר אלמנים, גרושים או רווקים. מבחינת השכלה, 67 (19.03%) היו עם השכלה תיכונית, 162 (46.02%) עם תואר ראשון, ו-132 (34.94%) עם תואר שני ומעלה. קרוב למחצית, 156 (44.31%) דיווחו על הכנסה מתחת לממוצע, 72 (20.45%) דיווחו על הכנסה ממוצעת והשאר דיווחו על הכנסה גבוהה מהממוצע. יותר ממחצית, 204 (57.95%) היו עצמאים, 42 (11.93%) היו שכירים, והשאר בחופשה ללא תשלום או מובטלים. מבחינת היקף משרה, 11 (3.12%) עבדו בעבודות מזדמנות, 128 (36.36%) במשרה חלקית והשאר במשרה מלאה.

איסוף הנתונים

המחקר הוא מחקר חתך אשר התבצע מאוקטובר 2022 עד אוקטובר 2023. לאחר קבלת אישור ועדת האתיקה של מכללת ספיר (1982021; ר' נספח) ואישור משרד הרווחה ומשרד החינוך (13338), פנינו להורים עם וללא ילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית באמצעות פייסבוק

וואטסאפ. הורים אשר הסכימו להשתתף במחקר מילאו שאלון באופן מקוון. בתחילת השאלון הוצגה למשתתפים מטרת המחקר. משך המילוי הממוצע היה כרבע שעה. למשתתפים הודגש כי ההשתתפות היא התנדבותית וניתן להפסיק את מילוי השאלון בכל שלב.

ניתוח הנתונים

הנתונים קודדו ונותחו באמצעות תוכנת SPSS 25, הניתוח הסטטיסטי כלל סטטיסטיקה תיאורית (אחוזים ממוצעים, סטיות תקן וטווחים) וסטטיסטיקה היסקית לבדיקת השערות המחקר. על מנת לבחון את הקשרים הדו-משתניים של המחקר התבצע ניתוח מתאמי פירסון. הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נוירו-התפתחותית להורים לילדים ללא מוגבלות נבחנו באמצעות מבחנים פרמטריים להשוואת ממוצעים בין שתי אוכלוסיות (מבחן t). לצורך בדיקת שיעור הניבוי של המשתנים השונים על המשתנה הבלתי-תלוי בוצע ניתוח רגרסיה מרובה.

כלי המחקר

משתנים בלתי תלויים

שאלון סוציו-דמוגרפי: מגדר, גיל ההורה, גיל הילד, מספר ילדים במשפחה, מצב משפחתי (נשוי/ אלמן/ גרוש/ רווק), השכלה (תיכון מלא/ תואר ראשון/ תואר שני ומעלה), הכנסה (מתחת לממוצע/ ממוצעת/ מעל הממוצע). כמו כן נשאלו שאלות על משתני תעסוקה: היקף משרה (עבודות מזדמנות/ משרה חלקית/ משרה מלאה ויותר), מספר ימי עבודה בשבוע, וסטטוס (שכיר/ עצמאי/ מובטל/ בחל"ת).

משתנים מתווכים

שאלון דחק הורי (PSI; Abidin, 1983): 36 פריטים. השאלון מתמקד בשלושה ממדים: מצוקת ההורה, אינטראקציה דיספונקציונלית בין ההורה לילדו, ותפיסת ההורה את התנהגות הילד כקשה להתמודדות. המשתתפים מתבקשים להגיב למשפטים המוצגים בתשובות על גבי סולם ליקרט בן 5 דרגות הנעות מ"כלל לא מסכים" ל"מסכים מאוד". הציון ניתן על ידי מיצוע כל הפריטים: ככל שהציון גבוה יותר כך הדחק ההורי גבוה יותר. במחקרה של אמיתי רייניץ (2017) נמצאה למצוקת ההורה מהימנות אלפא קרונבך 87; ; בתחום אינטראקציית הורה-ילד מהימנות אלפא קרונבך 80; ; ובתחום תפיסת התנהגות הילד מהימנות אלפא קרונבך 86. במחקר הנוכחי אלפא קרונבך הייתה 92.

שאלון משמעות בחיים (MLQ; Steger et al., 2006), בן 10 פריטים, משמש להערכת

משמעות בחיים בשני ממדים: נוכחות של משמעות (5 פריטים; למשל, "לחיי יש תחושה ברורה של תכלית"); וחיפוש משמעות (5 פריטים; למשל, "אני מחפש אחר משמעות בחיי"). התגובות צוינו בסולם מ-1 (לא נכון לחלוטין) ל-7 (נכון לחלוטין). הציון הינו ממוצע התגובות לפריטים,

כאשר ציון גבוה מעיד על רמה גבוה של הממד. האלפא קרוונבך של שאלון המקורי היתה 88.
לנוכחות משמעות ו-90. לחיפוש אחר משמעות. אלפא קרוונבך במחקר הנוכחי הייתה 81.
שאלון מרכזיות העבודה (Kanungo, 1982), שאלון בן 10 היגדים המשקפים את המידה
שבה העבודה נתפסת מהותית ומרכזית בחיי הפרט. למשל, "עבודתי היא חלק חשוב מחיי"; או
"העבודה מהווה עבור האדם בעיקר מקור פרנסה". ניתן להשיב על כל שאלה על פני סולם ליקרט
בן 5 דרגות: 1 - כלל לא נכון; 5 - נכון במידה רבה מאוד. השאלון תורגם לעברית ותוקף על ידי
קוליק (2012). ככל שהציון גבוה כך נתפסת העבודה כמרכזית בחיי הפרט. במחקר הנוכחי אלפא
קרוונבך הייתה 87.

משתנים תלויים

שאלון איזון בית-עבודה ועבודה בית (Netemeyer et al., 1996): שאלון בן 10 פריטים, 5
פריטים המודדים איזון בית-עבודה ו-5 פריטים המודדים איזון עבודה-בית. שאלה לדוגמא:
"הדרישות בעבודה שלי מפריעות לחיי הבית והמשפחה שלי". הציון הוא בסולם של 5 נקודות: 1 -
במידה מועטה או בכלל לא, 5 - במידה רבה מאוד. במחקר המקורי איזון עבודה-בית, אלפא
קרוונבך 88, איזון בית-עבודה, אלפא קרוונבך 86. במחקר הנוכחי, איזון עבודה-בית, אלפא
קרוונבך 91. ואיזון בית-עבודה, אלפא קרוונבך 90. ממוצע כל עשרת הפריטים מעיד על חוסר
באיזון בית-עבודה.

10. ממצאים

לצורך בדיקת השערות 1 ו-2 לגבי ההבדלים במשתנים דמוגרפיים ותעסוקתיים בין הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית לבין הורים לילדם ללא מוגבלות נערך מבחן χ^2 להשוואת משתנים שמיים (רי טבלה 1).

טבלה 1: הבדלים במשתני המחקר בחלוקה לפי הורות אחוזים ומובהקות, χ^2

χ^2	הורים לילד ללא מוגבלות ($n = 192$ באחוזים)	הורים לילד עם מוגבלות נזיר- התפתחותית ($n = 160$ באחוזים)	מגדר
	52 (62.65)	31 (37.35)	גבר
	140 (52.05)	129 (47.95)	אישה
9.021*			מצב משפחתי
	185 (55.39)	149 (44.61)	נשוי.אה
	1 (50)	1 (50)	אלמנה
	10 (34.48)	19 (65.52)	גרושה
	5 (25)	15 (75)	רווקה
13.49**			השכלה
	24 (35.82)	43 (64.18)	תיכונית מלאה
	93 (57.41)	69 (42.59)	תואר ראשון
	75 (60.98)	48 (39.02)	תואר שני ומעלה
			שכר
	80 (51.28)	76 (48.72)	מתחת לממוצע
	34 (47.22)	38 (52.78)	ממוצע
	78 (62.90)	46 (37.10)	מעל הממוצע
			סטטוס תעסוקתי
	26 (61.90)	16 (38.10)	שכירה

	164 (53.95)	140 (46.05)	עצמאית
	2 (33.33)	4 (66.67)	חל'ית/ מובטלת
18.34**			היקף משרה
	5 (45.45)	6 (54.55)	עבודות מזדמנות
	52 (40.62)	76 (59.38)	משרה חלקית
	135 (65.02)	78 (34.98)	משרה מלאה ויותר

כפי שניתן לראות מטבלה 1, נמצאו הבדלים בין הקבוצות במצב משפחתי, השכלה והיקף משרה. בקרב הורים לילדים ללא מוגבלות, היה אחוז גבוה יותר של נשואים מאשר בקרב הורים לילדים עם מוגבלות. הורים לילדים עם מוגבלות נטו להיות עם השכלה נמוכה יותר מאשר הורים לילדים ללא מוגבלות והם דיווחו על היקפי משרה נמוכים יותר מאשר הורים לילדים ללא מוגבלות. השערה 1 אוששה.

לצורך בדיקת ההבדלים בין שתי הקבוצות במשתנים דמוגרפיים ומשתני תעסוקה נערך מבחן t (ר' טבלה 2).

טבלה 2: ממוצעים וסטיות תקן של משתנים דמוגרפיים ומשתני תעסוקה בחלוקה לפי הורות

t	הורים לילדים ללא מוגבלות	הורים לילדים עם מוגבלות נזירו	
	M(SD), (n = 192)	M(SD), (n = 160)	
3.59***	38.19(6.33)	40.67(6.62)	גיל הורה
1.86**	4.87(.77)	4.70(.89)	ימי עבודה בשבוע

*** $p < .001$ ** $p < .01$ * $p < .05$

כפי שניתן לראות מטבלה 2, הורים לילדים עם מוגבלות היו בממוצע מבוגרים יותר מהורים לילדים ללא מוגבלות והם נטו לעבוד פחות ימים בשבוע. השערה 2 אוששה.

שיערנו שימצא הבדל מובהק בין הורים לילדים עם מוגבלות נזירו התפתחותית לבין

הורים לילדים ללא מוגבלות באיזון עבודה בית, מרכזיות העבודה בחיים, משמעות בחיים ודחק הורי. לבדיקת השערה זו, נערכו מבחני t למדגמים בלתי תלויים. תוצאות המבחנים מוצגות

בטבלה 3.

טבלה 3: ממוצעים וסטיות תקן של משתני המחקר בחלוקה לפי הורות

<i>t</i>	הורים לילדים ללא	הורים לילדים עם מוגבלות	
	מוגבלות ($n=192$),	נוירו התפתחותית ($n=160$),	
	M(SD)	M(SD)	
1.304	3.66(.53)	3.75(.72)	מרכזיות העבודה בחיים
0.388	4.54(.81)	4.50(.99)	משמעות בחיים
6.245***	2.30(.51)	2.73(.69)	דחק הורי
2.793**	2.23(.79)	2.51(1.04)	חוסר איזון עבודה-בית

$p < .05^*$ $p < .01^{**}$ $p < .001^{***}$

כפי שניתן לראות מטבלה 3, השערה 3 נתמכה חלקית. לא נמצאו הבדלים מובהקים במרכזיות העבודה ובמשמעות בחיים. השערה 3(א) לא אוששה. יחד עם זאת נמצאו הבדלים מובהקים בין הורים לילדים עם מוגבלות לאלו ללא רק בדחק הורי ובחוסר איזון בית-עבודה. הורים לילדים עם מוגבלות נוירו התפתחותית חוו דחק הורי גבוה יותר מהורים ללא מוגבלות וכן דיווחו על רמות גבוהות יותר של איזון בית-עבודה דבר המצביע על חוסר באיזון בית-עבודה בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות.

על מנת לבדוק את השערה 4 נערך ניתוח רגרסיה מרובה על מנת לבדוק את התרומה הייחודית של כל אחד מהמשתנים לחוסר איזון בית-עבודה. טבלה 4 מציגה את המתאמים בין המשתנים. כפי שניתן לראות מהטבלה, דחק הורי, מרכזיות העבודה והכנסה היו בקשר עם איזון בית-עבודה. לא נמצאו קשרים גבוהים בין המנבאים שעלולים להצביע על מולטי-קוליניאריות.

טבלה 4: קשרים בין משתני המחקר (מתאמי פירסון, ממוצעים וסטיות תקן)

	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
איזון בית-											-
עבודה											
מגדר									-	.00	
גיל ההורה								-	-0.06	.02	
מצב משפחתי								.25**	.10*	.00	
הכנסה						-	-.11*	.00	-.17**	.11*	
הקף משרה						.22**	.01	.02	-.16**	-.00	
השכלה						.21**	.16**	-.08	.07	-.03	.00
מרכזיות העבודה											
משמעות בחיים											
דחק הורי											
ממוצע סטיית תקן											
<i>VIF</i>											
	3.49	4.53	3.70	4.11	3.54	2.79	1.31	39.39	1.77	2.36	
	.60	.88	.62	.77	1.17	1.27	.82	6.5	.42	.92	
	3.054	1.162		1.176	1.47	1.11	1.12	1.15	1.10	1.17	

$p < .05^*$ $p < .01^{**}$ $p < .001^{***}$

על מנת לבחון את התרומה הייחודית של כל אחד מהמנבאים, נערך מבחן רגרסיה רב-משתנית בשלבים. בשלב הראשון נכנסו משתני הרקע הדמוגרפיים: מגדר, גיל ההורה, השכלה, מצב משפחתי, רמת הכנסה וגיל הילד. בשלב השני נכנסו משתני התעסוקה: סטטוס תעסוקתי, ימי עבודה בשבוע, והיקף משרה. בשלב השלישי נכנס המשתנה הורה לילד עם מוגבלות. בשלב הרביעי נכנסו דחק הורי, משמעות בחיים ומרכזיות העבודה. ובשלב החמישי נכנסו כל האינטראקציות בין הורים לילדים עם מוגבלות לבין משמעות בחיים, מרכזיות העבודה ודחק הורי (רק אינטראקציות מובהקות נותחו: ערך כניסה $p < .05$, ויציאה $p > .05$) (ר' טבלה 5).

טבלה 5: רגרסיה לינארית רבת משתנים לניבוי איזון בית-עבודה ΔR^2

ΔR^2	T	מקדם רגרסיה מתוקן β	טעות התקן B S.E. B	מקדם רגרסיה לא מתוקן B	
					צעד I : משתנים
					דמוגרפים
					מגדר
					גיל הורה
					השכלה
					מצב משפחתי
					רמת הכנסה
					גיל הילד
					צעד II : משתני
					תעסוקה
					סטטוס
					תעסוקתי
					מספר ימי
					עבודה בשבוע
					היקף משרה
					צעד III הורות
					לילד עם
					מוגבלות
					צעד VI :
					משתני המודל
					המתווכחים
					דחק הורי
					מידת
					המשמעות
					בחיים

					מרכזיות
	4.524***	.231	.075	.340	העבודה
	.218***	.171	.158	.348*	צעד V:
	2.209*				אינטראקציה
					בין דחק הורי
					להורות לילד
					עם מוגבלות

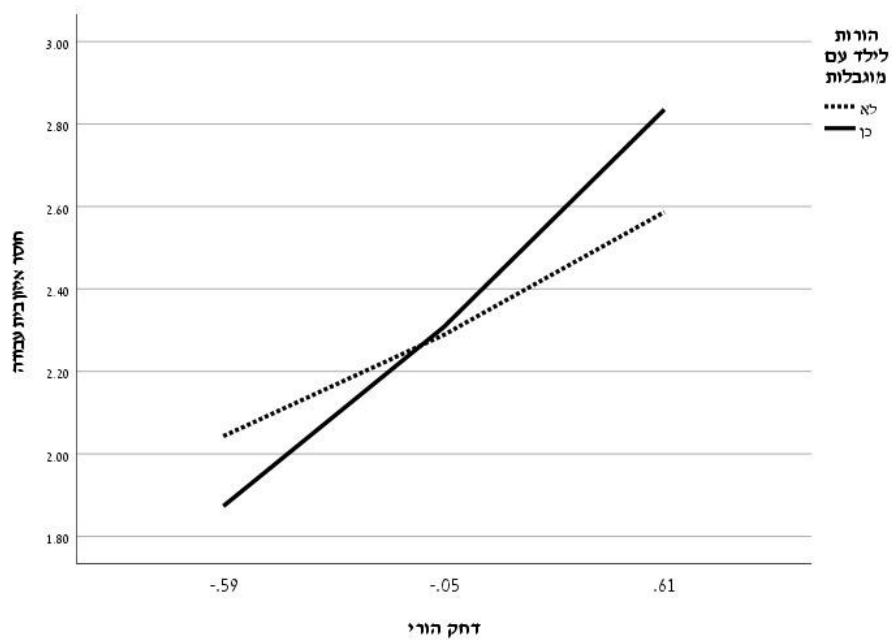
$p < .05^*$ $p < .01^{**}$ $p < .001^{***}$

כפי שניתן לראות מטבלה 5, המשתנים דמוגרפיים הסבירו 2.1% מהשונות ותרומתם לא הייתה מובהקת, משתני תעסוקה הוסיפו עוד 0.1% להסבר השונות וגם תרומה זו לא הייתה מובהקת. הורות לילד עם מוגבלות הוסיפה עוד 2.6% שונות מוסברת ותרומתה הייתה מובהקת. משמעות בחיים, דחק הורי ומרכזיות העבודה הוסיפו עוד 18.9% להסבר השונות ותרומתם הייתה מובהקת. לבסוף האינטראקציה בין הורות לילד עם מוגבלות נזוהר התפתחותית לבין דחק הורי הוסיפה עוד 1% לשונות המוסברת ותרומתה הייתה מובהקת. סה"כ המודל הסביר 24.7% מהשונות של איזון בית-עבודה.

על מנת לבדוק את מקור האינטראקציה הדו-גורמית בין דחק הורי להורות לילד עם מוגבלות, השתמשנו ב-process של Hayes.

איור 1: אינטראקציה דו-גורמית בין דחק הורי להורות לילד עם מוגבלות בניבוי חוסר איזון

בית-עבודה

כפי שניתן לראות מהגרף, הקשר בין דחק הורי לבין חוסר איזון בית-עבודה מופיע בשתי הקבוצות. עם זאת, הקשר חלש יותר אצל אלה שאין להם ילד עם מוגבלות ($B = .39, SD=.12$), מאשר אלה שיש להם ילד עם מוגבלות נזיר-התפתחותית ($p<.01$) ($B = .73, SD = .10, p<.001$).

11. דיון וניתוח

עבודה ומשפחה הם היבטים משמעותיים בחיי היומיום של האדם המקיימים ביניהם אינטראקציה משמעותית. המעברים בין ספירת העבודה לספירת המשפחה עלולים לגרום לתוצאות שליליות וחויבות כאחד. בהתאם להשערות הראשונה והשנייה בנוגע בהבדלים בין הקבוצות במשנים דמוגרפיים ומשתני תעסוקה, הממצאים מצביעים על הבדלים בין הורים לילדים עם מוגבלות נויר-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות. אלה הראשונים עובדים פחות ובעלי השכלה נמוכה יותר בהשוואה לאחרונים. צמצום המשרה מהווה אחת מההשלכות הבולטות של הורות לילדים עם מוגבלות, דבר הפוגע גם בשכר (Brown & Clark, 2017; McCall & Starr, 2018). ממצא זה דומה לממצאי מחקר ארצי שבדק את מצב הילדים עם מוגבלויות בישראל ודיווח על פגיעה ברמות ההשתכרות וההשכלה של הורים לילדים עם מוגבלויות (ברלב ואח', 2021). יתרה מכך, במחקרים שונים נמצא שככל שהמוגבלות חמורה יותר, כך הטיפול בילד אינטנסיבי ותובעני ומקשה על יציאה לעבודה, ולעיתים אף גורם להפסקת עבודה (Cidav et al., 2012; Stefanidis et al., 2023).

באשר להבדלים במשתני המודל בין שתי הקבוצות, נמצא כי הורים לילדים עם מוגבלות נויר-התפתחותית דיווחו על דחק הורי גבוהה יותר מהורים לילדים ללא מוגבלות. ממצא זה דומה לממצאים ממחקרים קודמים אשר מעידים על דחק הורי רב יותר בעיקר סביב השנים הראשונות לטיפול בילד עם מוגבלות (Prata et al., 2019; Staunton et al., 2023).

באשר לאיזון בית-עבודה, נמצא כי בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נויר-התפתחותית רמת איזון בית-עבודה הייתה גבוהה יותר מאשר בקרב הורים לילדים ללא מוגבלות. ככל שרמת איזון בית-עבודה גבוהה יותר כך זה מעיד על חוסר באיזון בית-עבודה. הסבר אפשרי לכך הוא שטיפול בילד עם מוגבלות דורש תשומת לב והורים אלו, כפי שנמצא בהשערה הראשונה, עובדים פחות ומשתכרים פחות מצד אחד, ומן הצד השני הימצאות שעות רבות יותר בבית והקדשת תשומת לב רבה יותר לילד מחדדים את חוסר האיזון בין שתי ספירות אלו של עבודה מחד ובית מאידך. ממצא זה תואם לממצאי מחקר אשר מצא כי ככל שהנטל בטיפול בילד עם מוגבלות עלה כך היה חוסר באיזון בין הבית לעבודה (Stevens et al., 2024).

באשר להשערה הרביעית, אשר בחנה אילו מהמשתנים יתרום לניבוי איזון בית-עבודה, נמצא כי משתנים דמוגרפיים ומשתני תעסוקה תרמו מעט מאוד להסבר השונות: 2.2%. הורות לילד עם מוגבלות תרמה אף היא מעט להסבר השונות: 2.6%. אך כאשר נוספו משתני

המודל הם תרמו עוד 18.9%, והדחק ההורי הוסיף עוד 1%. כלומר, בסה"כ הסביר המודל 24.7% מהשונות של איזון בית-עבודה.

לבסוף, דחק הורי מקיים אינטראקציה מובהקת עם איזון בית-עבודה בשתי הקבוצות. עם זאת, בקרב הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית אינטראקציה זו הייתה חזקה יותר. הסבר אפשרי לכך הוא כי הורים לילדים עם מוגבלות נזיר-התפתחותית חווים דחק הורי רב יותר, ככל הנראה עקב המשימות היומיומיות המלוות טיפול בילד בגיל צעיר, כמו עיסוק בגילוי מוקדם של המוגבלות, מציאת מסגרות מותאמות, וטיפולים רפואיים – במקביל למשימות העבודה (Young et al., 2020). כל אלו משפיעים על חוויות הנטל ההורי באופן שגורם לירידה בתחושת האיזון בין הבית לעבודה.

11. סיכום, המלצות ומסקנות

מחקר זה בחן את ההבדלים במשתנים דמוגרפיים, משתני תעסוקה, משמעות בחיים, דחק הורי, מרכזיות חיי העבודה ואיזון בית-עבודה בין הורים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותית לבין הורים לילדים ללא מוגבלות בגיל 0-12. מטרה נוספת הייתה לבחון אילו ממשתני המחקר מנבאים איזון בית-עבודה. מן המחקר עולה כי אוכלוסיית ההורים העובדים לילדים עם מוגבלות נירו-התפתחותיות היא אוכלוסייה פגיעה בעולם העבודה. היא משכילה פחות, עובדת פחות וחווה דחק הורי גבוה יותר. כמו כן, בשל הדחק ההורי אותו חווים ההורים קיימת פגיעה ביכולת האיזון בין הבית לעבודה, וככל שהדחק ההורי רב יותר כך יש פחות איזון בית-עבודה. כיום הורים עובדים לילדים עם מוגבלות זכאים לשעות היעדרות רבות יותר (52 שעות בשנה ולעיתים אף יותר) לצורך הטיפול בילד וכן לימי היעדרות רבים יותר (בין 18 ל-36 שנה) בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות (חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) תשנ"ג 1993). כמו כן הורים לילד עם מוגבלות זכאים לקצבת ילד נכה וכן לשירותים נלווים (תקנות הביטוח הלאומי (ילד נכה), התש"ע-2010). על אף כל זאת ולאור מחקר זה נראה כי חקיקה זו אינה מספקת והורים לילדים עם מוגבלות נמצאים בפער תעסוקתי בהשוואה להורים לילדים ללא מוגבלות. על כן, יש מקום לבחון מחדש את החקיקה כלפי אוכלוסייה זו על מנת לצמצם את הפער מאוכלוסיית ההורים ללא ילדים עם מוגבלות.

12. השלכות יישומיות

ממצאי המחקר מעידים כי אוכלוסיית ההורים לילדים עם מוגבלות נמצאת בפער תעסוקתי בהשוואה להורים לילדים בגילאי 0-12 ללא מוגבלות. אי לכך נראה כי יש צורך לבחון את הצרכים של אוכלוסייה זו מחדש ובהתאם לגבש חקיקה אשר תקדם זכויות והתאמות תעסוקתיות. כיום החוקים והתקנות אינם תואמים את הצרכים של אוכלוסייה זו (איש עם, 2021) ונראה שהידע על צרכיהם בעולם העבודה, עוד פחות ידוע. בנוסף, נראה כי יש צורך בהתערבות למול מעסיקים באשר לצרכים של הורים אלו על מנת שהורים אלו יחוו את שוק העבודה כמרכזי ומשמעותי. כך למשל, מחקרים שונים מצאו כי תמיכה וליווי במקומות עבודה סייעו בתחושת איזון בית-עבודה (Stefanidis et al., 2020). התערבות ברמת המעסיק מעבר לרמה המדינית יכולה לסייע בשימור הורים לילדים עם מוגבלות בעולם העבודה. לבסוף, נדרשת התערבות גם ברמה המשפחתית. מכיוון שדחק הורי הוא משתנה מרכזי אשר נמצא באינטראקציה עם איזון בית-עבודה, יש צורך לקדם תוכניות ברמה המשפחתית אשר יסייעו בהפחתת הדחק ההורי מחד ויקדמו השתתפות בעולם העבודה מאידך.

13. אנשי מקצוע (תפקידים) להם רוצים לשלוח

מנכ"ל כל זכות

מנכ"ל ביטוח לאומי

ראש מנהל מוגבלויות, משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הממונה על תעסוקת אנשים עם מוגבלויות, הסתדרות העובדים בישראל

עו"סים במרכזי משפחות

נציב שוויון זכויות

14. המלצות למחקרי המשך

מכיוון שהורים לילדים עם מוגבלות הנה אוכלוסייה פגיעה בעולם העבודה, חשוב לבחון את איזון בית-עבודה גם בקרב הורים לילדים עם מוגבלויות נוספות וכן ממגזרים נוספים כגון החברה הערבית. כמו כן יש חשיבות לבחון את הנושא במחקרי אורך וכן בקרב גילאים בוגרים יותר של ילדים עם מוגבלות מכיוון שהטיפול בילד עם מוגבלות נמשך שנים רבות. לבסוף אנו ממליצות לבדוק משתנים נוספים אשר יכולים להשפיע על איזון בית-עבודה. כמו למשל איכות חיים, מצב

בריאותי ותחושת שליטה, ברמה האישית וכן משתנים נוספים של שוק העבודה, כגון סביבה ארגונית, שביעות רצון בעבודה ותחושת שייכות למקום העבודה.

15. ביבליוגרפיה

- איש-עם, מ. (2021). מבט על מעמדם המשפטי של הורים לילדות ולילדים עם מוגבלות : קריאה ביקורתית בתקנות הביטוח הלאומי, ביטחון סוציאלי, 114, 91-126.
- אלפסי-הנלי, מי (2016). השתתפותם של הורים לילדים עם מוגבלות בשוק העבודה : מאפיינים וחסמים. משרד הכלכלה והתעשייה.
- ארנון לרנר, ש' וברנט, אי (2015). קונפליקט עבודה-משפחה והשפעתו על התפתחות הילד, בחירות מקצועיות ויחסי הגומלין ביניהם. פסיכואנליטיקה, יולי, 49-54.
- בן-נון, ש', נאון, ד', ברודסקי, ג' ומנדלר, ד. (2008). הזדקנות של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית שכלי המקבלים שירותי דיור ו/או תעסוקה ממשרד הרווחה : תמונת מצב וצרכים. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- ברלב, ל' (2023). אנשים עם מוגבלות בישראל 2023 : נתונים על האוכלוסייה. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- ברלב, ל', פור, י', ובכר, ו' (2021). אנשים עם מוגבלות בישראל 2021 : עובדות ומספרים. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- גולדבלט, אי (2019). דחק בקרב הורים של מתבגרים ומבוגרים צעירים עם לקות שמיעה. מפגש לעבודה חינוכית-סוציאלית, 49/50, 79-100.
- גור, א', צ'פניק, ד', זייפמן, אי וסימנובסקי, אי (2022). צמיחה אישית בקרב הורים לילדים עם מוגבלויות : תפקידה של התקווה. חברה ורווחה, מ"ב, 17-29.
- דהן, א', וצדוק, אי (2012). מלקות לחירות : מבט אישי ומקצועי על ליקויי למידה והפרעות ריכוז וקשב. מכון מופ"ת והקיבוץ המאוחד.
- הרפז, י', ושניר, ר' (2016). השקעה ניכרת בעבודה והשלכותיה על רווחה ובריאות : תוצאות מחקר ראשוניות. הרבעון לחקר ארגונים וניהול המשאב האנושי, 1(1), 6-24.
- יגורי, ת' (2015). משמעות החיים ומשמעות בחיים. בתוך י' תדמור וע' פריימן (עורכים), חינוך – שאלות האדם (כרך א'; עמ' 88-98). מכון מופ"ת.
- מן, י' (2020). בין עבודה למשפחה – כיצד להקל על העומס הרגשי והכלכלי של הורים עובדים בישראל. קרן ברל כצנלסון.
- מצנר-חרותי, י' (2017). "צריך לעבוד על זה" : בחינת יחסי הגומלין בין נורמות של גבריות, אבהות ודרישות שוק העבודה. המשפט, כג, 231-262.

מרדכוביץ, ר' (2013). גיבוש המשמעות של תעסוקה, הורות והקשר ביניהן, אצל מבוגרים צעירים במהלך המעבר להורות (תזה לתואר שני). אוניברסיטת בר אילן.

ניצן, נ', ורוט, ד', (2014). מיומנויות חברתית בקרב ילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בינונית-קשה: השוואה בין דיווחי הורים ומורים והקשר למידת הדחק ההורי. סמינר: סוגיות בחינוך מיוחד, 27(1), 83-100.

סלע, י' (2020). משמעות בחיים כגורם מגן מפני התמכרות בקרב בני נוער. פסיכואקטואליה, 79, 20-26.

עמינדב, ח', וניסים, ד' (2010). מדיניות הטיפול במזדקנים עם מוגבלות שכלית התפתחותית שכלית התפתחותית שכלית. בתוך: י' צבע (עורך), סקירת שירותים לשנת 2010 (עמ' 475-496). משרד הרווחה ושירותים חברתיים.

פוקס, ה', ואפשטיין ג' (2019). שוק העבודה: מבט על. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

קוליק, ל' (2012). תחושת העצמה, ערכי חיים ומרכזיות חיי העבודה בקרב נשים חרדיות המצויות בשוק העבודה. ביטוח לאומי.

<https://www.btl.gov.il/Mediniyut/BakashatNetunim/dohot/Documents>

קוליק, ל', לוי, ש', וליברמן, ג' (2017). ריבוי תפקידים, קונפליקט תפקידים, ותחושת משמעות בחיים בקרב הורים עובדים. חברה ורווחה, ל"ז(2), 285-316.

רנן-ברזילי, א' (2012). הורים א/עובדים: רב ממדיות והפמיניזם החברתי של מעמד הפועלות – תשתית תיאורטית לשילוב משפחה ועבודה בישראל. עיוני משפט, לה(2), 307-352.

שלום, ג', בן שמחון, מ' וגורן, ה' (2015). חלק א: אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית. בתוך י' צבע (עורך), סקירת השירותים החברתיים לשנת 2014 (עמ' 584-545). ירושלים: משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

שמאי, א' (2016). הקשר בין השקעה ניכרת בעבודה לבין אושרם של עובדים. הרבעון לחקר ארגונים וניהול משאבי אנוש, 1(2), 89-98.

Abdin, R. R. (1983). *Parenting Stress Index -- manual*. Pediatric Psychology Press.

Ashworth, M., Palikara, O., & Van Herwegen, J. (2019). Comparing parental stress of children with neurodevelopmental disorders: The case of Williams syndrome, Down syndrome and autism spectrum disorders. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(5), 1047-1057.

- Bal, P. M., & Kooij, D. (2011). The relations between work centrality, psychological contracts, and job attitudes: The influence of age. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 20*(4), 497-523.
- Baumbusch, J., Mayer, S., Phinney, A., & Baumbusch, S. (2017). Aging together: Caring relations in families of adults with intellectual disabilities. *The Gerontologist, 57*, 341–347. <https://doi.org/10.1093/geront/gnv103>
- Beighton, C. & Wills, J. (2016). Are parents identifying positive aspects to parenting their child with an intellectual disability or are they just coping? A qualitative exploration. *Journal of Intellectual Disabilities, 21*(4), 1-21. <https://doi.org/10.1177/1744629516656073>
- Bermudez J. J. A. (2023). The relationship of meaning in life and quality of life: Basis for a leadership development program among parent-carers of children with special needs. *AIDE Interdisciplinary Research Journal, 4*, 27-50.
- Brown, T. J., & Clark, C. (2017). Employed parents of children with disabilities and work family life balance: A literature review. *Child & Youth Care Forum, 46*, 857-876.
- Cidav, Z., Marcus, S. C., & Mandell, D. S. (2012). Implications of childhood autism for parental employment and earnings. *Pediatrics, 129*(4), 617-623.
- Crettenden, A., Wright, A., & Skinner, N. (2014). Mothers caring for children and young people with developmental disabilities: Intent to work, patterns of participation in paid employment and the experience of workplace flexibility. *Community, Work & Family, 17*(3), 244-267.
- Delecta, P. (2011). Work life balance. *International Journal of Current Research, 3*(4), 186-189.
- Duffy, R. D., Blustein, D. L., Diemer, M. A., & Autin, K. L. (2016). The psychology of working theory. *Journal of Counseling Psychology, 63*, 127–148.
- Ejiri, K. & Matsuzawa, A. (2019). Factors associated with employment of mothers caring for children with intellectual disabilities. *International Journal of Developmental Disabilities, 65*(4), 239-247.

- Emerson, S. (2017). Response to "Thinking about our work: work". *Eastern Group Psychotherapy Society, 41* (1), 63-66.
- Gokgoz, C., & Kabukcuoglu, K. (2022). "Thanks to my child, I discovered that I am strong and I grew up with my child": Personal growth in mothers of children with Down syndrome in Turkey. *Research in Developmental Disabilities, 124*, 104217.
- Goudie, A., Narcisse, M. R., Hall, D. E., & Kuo, D. Z. (2014). Financial and psychological stressors associated with caring for children with disability. *Families, Systems, & Health, 32*(3), 280.
- Greenhaus, J. H., & Powell, G. N. (2006). When work and family are allies: A theory of work-family enrichment. *The Academy of Management Review, 31*(1), 72–92. <https://doi.org/10.2307/20159186>
- Haller, M., Klösch, B., & Hadler, M. (2023). The centrality of work: A comparative analysis of work commitment and work orientation in present-day societies. *SAGE Open, 13*(3), 21582440231192114
- Jiang, L. Johnaon, M.J. (2017). Meaningful work and affective commitment: A moderate mediation model of positive work reflection and work centrality. *Journal of Business and Psychology, 33*(4), 545-558.
- Kanungo, R. N. (1982). Measurement of job and work involvement. *Journal of Applied Psychology, 67*, 341–349.
- Kate, N., Grover, S., Kulhara, P., & Nehra, R. (2014). Relationship of quality of life with coping and burden in primary caregivers of patients with schizophrenia. *International Journal of Social Psychiatry, 60*(2), 107-116.
- Lightsey Jr, O. R., & Sweeney, J. (2008). Meaning in life, emotion-oriented coping, generalized self-efficacy, and family cohesion as predictors of family satisfaction among mothers of children with disabilities. *The Family Journal, 16*(3), 212-221.
- Luitwieler, N., Luijkx, J., Salavati, M., Van der Schans, C. P., Van der Putten, A. J., & Waninge, A. (2021). Variables related to the quality of life of families that have

- a child with severe to profound intellectual disabilities: A systematic review. *Heliyon*, 7(7), <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07372>.
- Manor-Binyamini, I. (2012). Parental coping with developmental disorders in adolescents within the ultraorthodox Jewish community in Israel. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(5), 815-826.
- Marquis, S. M., McGrail, K., & Hayes, M. (2020). Mental health of parents of children with a developmental disability in British Columbia, Canada. *Journal of Epidemiol Community Health*, 74(2), 173-178.
- Matthews, R. A., Booth, S. M., Taylor, C. F. & Martin, T. (2011). A qualitative examination of the work–family interface: Parents of children with autism spectrum disorder. *Journal of Vocational Behavior*, 79(3), 625–639.
- McCall, B. P., & Starr, E. M. (2018). Effects of autism spectrum disorder on parental employment in the United States: Evidence from the National Health Interview Survey. *Community, Work & Family*, 21(4), 367-392.
- Metawee, M. M. (2021). Structural modeling of the relationships between mindfulness, psychological empowerment, and meaning/the search for meaning in life among students with acquired & congenital physical disabilities. *Journal of Scientific Research in Education*, 22(12), 291-337.
- Morris-Rosendahl, D. J., & Crocq, M. A. (2020). Neurodevelopmental disorders—the history and future of a diagnostic concept. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22(1), 65-72.
- Netemeyer, R. G., Boles, J. S., & McMurrian, R. (1996). Development and validation of work–family conflict and family–work conflict scales. *Journal of Applied Psychology*, 81(4), 400.
- Olsson, M. B., & Hwang, C. P. (2006). Well-being, involvement in paid work and division of child-care in parents of children with intellectual disabilities in Sweden. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(12), 963-969.

- Prata, J., Lawson, W., & Coelho, R. (2019). Stress factors in parents of children on the autism spectrum: An integrative model approach. *International Journal of Clinical Neurosciences and Mental Health, 4*(2), 1-9.
- Prinds, C., Hvidt, N. C., Mogensen, O., & Buus, N. (2014). Making existential meaning in transition to motherhood—A scoping review. *Midwifery, 30*(6), 733-741.
- Resch, J. A., Mireles, G., Benz, M. R., Grenwelge, C., Peterson, R., & Zhang, D. (2010). Giving parents a voice: A qualitative study of the challenges experienced by parents of children with disabilities. *Rehabilitation Psychology, 55*(2), 139.
- Sitimim, S. A., Fikry, A., Ismail, Z., & Hussein, N. (2017). Work-family conflict among working parents of children with autism in Malaysia. *Procedia Computer Science, 105*, 345-352.
- Staunton, E., Kehoe, C., & Sharkey, L. (2023). Families under pressure: Stress and quality of life in parents of children with an intellectual disability. *Irish Journal of Psychological Medicine, 40*(2), 192-199.
- Stefanidis, A., King-Sears, M. E., Gilic, L., & Strogilos, V. (2023). Work–family strain of employees with children with disabilities. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal, 42*(1), 18-37.
- Stefanidis, A., & Strogilos, V., Kyriakidou, N. (2020). Work engagement of employees who are parents of children with disabilities: Empirical evidence from Singapore and the United Kingdom. *International Journal of Human Resource Management, 1-33*. <https://doi.org/10.1080/09585192.2020.1800783>
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology, 53*(1), 80-93.
<https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.80>
- Stevens, E. K., Aziz, S., Wuensch, K. L., & Walcott, C. (2024). Caregivers of children with special healthcare needs: A quantitative examination of work-family

culture, caregiver burden, and work-life balance. *Journal of Child and Family Studies*, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s10826-024-02822-1>

Young, S., Shakespeare-Finch, J., & Obst, P. (2020). Raising a child with a disability: A one-year qualitative investigation of parent distress and personal growth. *Disability & Society*, 35(4), 629-653.

16. נספחים

שאלוני המחקר

שלום, במסגרת מחקר הנערך במכללת ספיר אנו מעוניינות להעמיק את הידע אודות הורים לילדים בגילאי 0-12 עם מוגבלות וללא מוגבלות.

בשאלון נציג בפנייך היגדים הקשורים להתמודדותך היומיומת על ילדך.

חשוב לציין שאין תשובה נכונה או לא נכונה.

מחקר זה הוא אנונימי ולא ניתן לזהות את פרטייך. בכל הנתונים שיאספו ייעשה שימוש למחקר בלבד. חשוב לנו להבהיר כי ההשתתפות במחקר הנה מרצון ואינך חייבת להשתתף במחקר. לאי הסכמה שלך להשתתף לא תהיה כל השלכה עליך ולא תפגע בך בכל דרך שהיא בהמשך.

המחקר קיבל את אישור ועדת אתיקה לקיום המחקר 1982021.

אורך מילוי השאלון הוא כ-10 דקות.

מודות לך שיתוף הפעולה במחקר.

ד"ר מעיין פיין וד"ר לימור, המחלקה לעבודה סוציאלית, מכללת ספיר
לכל שאלה או בקשה ניתן לפנות לד"ר מעיין פיין finemaayan@sapir.ac.il

כלי מחקר המודדים משתני רקע

מאפיינים דמוגרפיים של האב/אם

1. מגדר ההורה א. זכר ב. נקבה

2. גיל _____

3. השכלה: א. יסודית ב. תיכונית חלקית ג. תיכונית מלאה ד. אקדמאית מלאה ה. תואר אקדמי מתקדם (MA ומעלה).

4. מצב משפחתי א. נשוי/אה-חי עם בן זוג/בת זוג ב. אלמן/ה ג. גרושה/חיה בנפרד ד. רווק

5. סטטוס תעסוקתי נוכחי: עצמאי/ שכיר/ מובטל/ חל"ת/ פנסיונר

6. תחום התעסוקה- מסחר תעשייה, שירותים

7. אני עובד/ת במגזר: פרטי/ ציבורי

8. כמה שנים אתה עובד בעבודתך הנוכחית? _____ שנים

9. כמה ימים בד"כ אתה עובד בשבוע? _____ ימים בשבוע. ציין מספר ימים

10. כמה שעות בד"כ אתה עובד ביום עבודה? (כולל שעות נוספות) _____ שעות (ציין מספר שעות)

11. מה היקף המשרה שלך בחודשים האחרונים?

א. עבודות מזדמנות בלבד באופן לא מסודר

ב. עובד/ת משרה חלקית

ג. עובד/ת פחות שעות מהנדרש במשרה מלאה (בגלל שעות היעדרות)

ד. עובד/ת מכסת שעות הנהוגה במשרה מלאה

ה. עובד/ת יותר שעות מהנדרש במשרה מלאה (עובד שעות נוספות)

12. עשיתי שירות צבאי/לאומי/אחר

13. כיום אני עושה מילואים - כן / לא

14. מספר ילדים במשפחה _____

15. גיל הילדים:

א. 0-3

ב. 4-6

ג. 7-9

ד. 10-12

16. האם יש לך ילד עם מוגבלות כן / לא

17. גיל הילד עם המוגבלות _____

18. מקור המוגבלות: מולד/ נרכש (נרכש- התרחש לאחר הלידה)/לא ידוע

19. סוג המוגבלות העיקרית של ילדך: א. מוגבלות שכלית התפתחותית. ב. אוטיזם

ג. נכות פיזית. ד. עיוורון/לקות ראייה. ה. חירשות/לקות שמיעה. ד. מחלות ניווניות

20. האם הנך מקבל קצבת ילד נכה עבור ילדך? כן/לא

21. בהתייחס לשכר הממוצע במשק 11,375 אלף ש"ח- האם הנך מרוויח: א. הרבה מתחת לממוצע,

ב. מתחת לממוצע, ג. כמו הממוצע, ד. מעל הממוצע, ה. הרבה מעל הממוצע.

22. האם הנך מתגורר בבית א. בבעלותך ב. בשכירות ג. דיור ציבורי ד. אחר

לגבי המשפטים הבאים, הקפי/ בעיגול את המידה המשקפת ביותר עד כמה את/ה מסכימ/ה או אינך מסכימ/ה עם כל אחד מהם. במידה ויש לך יותר מילד אחד, אנא התייחס/י לילד אשר עמו/ה את/ה חווה את הקושי הרב ביותר כהורה.

מסכימ/ה מאד לא	לא מסכימ/ה	לא בטוח/ה	מסכימ/ה	מסכימ/ה מאד	
5	4	3	2	1	1. לעיתים קרובות יש לי את התחושה שאיני מסוגלת/להתמודד עם דברים בצורה טובה
5	4	3	2	1	2. אני מוצאת/את עצמי מוותרת/על דברים הקשורים בחיים שלי למען הצרכים של ילדיותי, יותר ממה שציפיתי
5	4	3	2	1	3. אני מרגישה לכודה ע"י המחויבויות שיש לי כהורה
5	4	3	2	1	4. מאז שיש לי ילד/ה לא היה ביכולתי לעשות דברים חדשים ומגוונים
5	4	3	2	1	5. מאז שיש לי ילד/ה כמעט ואין ביכולתי לעשות דברים שאני אוהבת/לעשות
5	4	3	2	1	6. אני לא מרוצה מהקניה האחרונה של בגדים שקניתי לעצמי
5	4	3	2	1	7. ישנם לא מעט דברים שמטרידים אותי בקשר לחיי
5	4	3	2	1	8. העובדה שיש לי ילד/ה גרמה ליותר בעיות ממה שציפיתי ביחסים שלי עם בן/ת זוגי/תי
5	4	3	2	1	9. אני מרגישה לבד וללא חברים
5	4	3	2	1	10. כשאני הולכת/למסיבה אני בדרך כלל, מצפה שלא אהנה
5	4	3	2	1	11. אני לא מתעניינת/באנשים, כפי שהתעניינתי בעבר
5	4	3	2	1	12. אני לא נהנה/ית מדברים כפי שנהניתי בעבר
5	4	3	2	1	13. לעיתים נדירות הילד/ה שלי עושה דברים למעני שגורמים לי לחוש טוב

מסכימ/ה מאד לא	לא מסכימ/ה	לא בטוח/ה	מסכימ/ה ה	מסכימ/ה ה מאד	
5	4	3	2	1	14.בדרך כלל אני חשה שהילד/ה שלי לא מחבבת ולא רוצה להיות קרובה אלי
5	4	3	2	1	15.הילד/ה שלי מחייך/ת אלי הרבה פחות ממה שציפיתי
5	4	3	2	1	16. כאשר אני עושה דברים עבור הילד שלי יש לי הרגשה שמאמצי אינם מוערכים דיים
5	4	3	2	1	17.בשעת משחק הילד/ה שלי לא מצחקק/ת או צוחק/ת לעיתים קרובות
5	4	3	2	1	18.לא נראה שהילד/ה שלי לומד/ת מהר כמו רוב הילדים
5	4	3	2	1	19.לא נראה לי שהילד/ה שלי מחייך/ת הרבה כמו שאר הילדים
5	4	3	2	1	20.הילד/ה שלי לא מסוגל/ת לעשות מספיק כמו שציפיתי
5	4	3	2	1	21.לילד/ה שלי לוקח זמן ארוך להתרגל לדברים חדשים וזה מאוד קשה לו/לה
5	4	3	2	1	22.ציפיתי שיהיו לי תחושות קרובות וחמות כלפי הילד/ה שלי, יותר ממה שיש לי, וזה מטריד אותי
5	4	3	2	1	23.לעיתים הילד/ה שלי עושה דברים שמפריעים לי, סתם מתוך רשעות
5	4	3	2	1	24.נראה שהילד/ה שלי בוכה ועושה מהומה, לעיתים קרובות יותר משאר הילדים
5	4	3	2	1	25.בדרך כלל הילד/ה שלי מתעורר/ת במצב רוח רע
5	4	3	2	1	26.אני מרגישה/ה שהילד/ה שלי מתרגז/ת ונכנס/ת למצבי רוח בקלות
5	4	3	2	1	27.הילד/ה שלי עושה כמה דברים שממש מטרידים אותי

מסכימ/ה מאד לא	לא מסכימ/ה	לא בטוח/ה	מסכימ/ה ה	מסכימ/ה ה מאד	
5	4	3	2	1	28. כאשר קורה משהו שילדי/תי לא אוהב/ת הוא/היא מגיב/ה בצורה חריפה
5	4	3	2	1	29. הילד/ה שלי מתרגז/ת בקלות מהדבר הכי קטן
5	4	3	2	1	30. היה הרבה יותר קשה ממה שציפיתי, לסדר את לוח זמני השינה והאכילה של הילד/ה שלי
5	4	3	2	1	31. ישנם מספר דברים שהילד/ה שלי עושה שמטרידים אותי מאוד
5	4	3	2	1	32. הילד/ה שלי התגלה/תה כמהווה בעיה יותר מאשר ציפיתי
5	4	3	2	1	33. לילד/ה שלי יש יותר דרישות ממני, מאשר לרוב הילדים

34. אני מרגישה שאני : (סמני את התשובה הנראית לך ביותר)

1. לא אב/אם כל כך טוב/ה

2. גבר/אישה שיש לו/ה קושי מסוים להיות אב/אם

3. אב/אם ממוצע/ת

4. אב/אם טוב/ה יותר מהממוצע

5. אב/אם טוב/ה מאוד

35. מצאתי שלגרום לילד/ה שלי לעשות או להפסיק משהו (סמני את התשובה הנראית לך ביותר)

1. זה הרבה יותר קשה ממה שציפיתי

2. קצת יותר קשה ממה שציפיתי

3. קשה בערך כמו שציפיתי

4. קצת יותר קל ממה שציפיתי

5. הרבה יותר קל ממה שציפיתי

36. חשבי/וספרי את הדברים שילדך/תך אליו התייחסת בשאלון עושה שמטרידים אותך

לדוגמא : מתבטל/ת, מסרב/ת להקשיב, מפגינה פעלתנות יתר, בוכה, מפריעה, נלחמ/ת, מייבב/ת

(הקפי בעיגול את המספר הכולל של הדברים שספרת)

1. +10

2. 9-8

3. 7-6

4. 5-4

5. 3-1

שאלון משמעות בחיים- MLQ (Steger et al., 2006)

חשבי לרגע על מה עושה את החיים ואת הקיום שלך חשובים ומשמעותיים עבורך. אנא השבי על השאלות הבאות באופן האמיתי והמדויק ביותר שאתה יכולה. זכרי כי אלו שאלות מאוד סובייקטיביות ואין תשובות נכונות או לא נכונות. סמני את הספרה המתארת בצורה הטובה ביותר את המידה בה כל אחד מן המשפטים הבאים נכון או לא נכון עבורך.

לא נכון לחלוטין	לא נכון	ברובו לא נכון	די לא נכון	לא יכולה לומר אם נכון או לא	די נכון	ברובו נכון	נכון לחלוטין
1	2	3	4	5	6	7	1. אני מבינה את המשמעות של חיי
1	2	3	4	5	6	7	2. אני מחפשת משהו שגורם לחיי להיות בעלי משמעות
1	2	3	4	5	6	7	3. אני תמיד מחפשת למצוא את התכלית של חיי
1	2	3	4	5	6	7	4. לחיי יש תחושה ברורה של תכלית
1	2	3	4	5	6	7	5. יש לי הבנה טובה לגבי הדברים שעושים את חיי משמעותיים
1	2	3	4	5	6	7	6. גיליתי תכלית מספקת לחיי
1	2	3	4	5	6	7	7. אני תמיד מחפשת משהו שיעשה את חיי לבעלי חשיבות
1	2	3	4	5	6	7	8. אני מחפשת תכלית או ייעוד לחיי
1	2	3	4	5	6	7	9. לחיי אין שום תכלית ברורה
1	2	3	4	5	6	7	10. אני מחפשת משמעות בחיי

שאלון איזון עבודה-בית

במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מסוימת	במידה מוגבלת	במידה מועטה או בכלל לא	
5	4	3	2	1	1. הדרישות בעבודה שלי מפריעות לחיי הבית והמשפחה שלי
5	4	3	2	1	2. כמות הזמן שהעבודה שלי דורשת מקשה עליי למלא אחריות משפחתיות
5	4	3	2	1	3. דברים שאני רוצה לעשות בבית לא נעשים בגלל הדרישות שהעבודה שלי מציבה בפניי

5	4	3	2	1	4. עבודתי מציבה בפניי מתח שמקשה עליי למלא מחויבות משפחתיות
5	4	3	2	1	5. אני נאלץ לעשות שינויים בתכניות משפחתיות בגלל מחויבויות הקשורות לעבודתי

איזון בית-עבודה

במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מסוימת	במידה מוגבלת	במידה מועטה או בכלל לא	
5	4	3	2	1	1. הדרישות של משפחתי או בן/בת זוגי מפריעות לפעילויות הקשורות לעבודתי
5	4	3	2	1	2. אני נאלץ/ת לדחות דברים בעבודתי בגלל הזמן שאני צריך/ה להקדיש בבית
5	4	3	2	1	3. דברים שאני רוצה לעשות בעבודה לא נעשים בגלל הדרישות שמשפחתי או בן/בת הזוג שלי מציבים בפניי
5	4	3	2	1	4. חיי הבית והמשפחה שלי מפריעים למחויבותי בעבודה כגון להגיע בזמן לעבודה, להספיק משימות שגרתיות ולעבוד
5	4	3	2	1	5. מתח הקשור למשפחתי מפריע ליכולתי לבצע מחויבות הקשורות לעבודה

שאלון מרכזיות העבודה בחיים

רבה מאוד	רבה	בינונית	מועטה	כלל לא	עמדה	
5	4	3	2	1	עבודה היא חלק חשוב בחיים	.1
5	4	3	2	1	סוג העבודה שבו אתה בוחר מבטא את האישיות, התכונות והאופי שלך	.2
5	4	3	2	1	העבודה היא בעיקר מקור פרנסה	.3
5	4	3	2	1	העבודה שלך מבטאת את מה שמעניין אותך	.4
5	4	3	2	1	שאיפות חשובות בחיים קשורות לעבודה	.5
5	4	3	2	1	כאשר אתה מתאר מה חשוב לך, אתה מדגיש במה אתה עובד	.6
5	4	3	2	1	חשוב לך לבטא את האישיות שלך בעבודה	.7
5	4	3	2	1	העבודה ממשיכה להעסיק את המחשבות שלך גם לאחר שעות העבודה	.8
5	4	3	2	1	העבודה היא חלק חשוב בדימוי העצמי שלך	.9
5	4	3	2	1	חשוב שהאדם יבחר בעבודה שמבטאת את הכישורים שלו	.10

17. Abstract

Background: Thousands of employees in Israel are parents of children with disabilities. Similar to international policies supporting deinstitutionalization, systemic changes have also developed in Israel, emphasizing the integration of people with disabilities into the community. The welfare ministry's policy clearly prefers living within the family unit, thereby emphasizing the role of the family system as the primary caregiver. Working parents of children with disabilities face challenges with both home demands and raising a child with a disability, as well as workplace demands. The concept of work-life balance describes the ability to balance home and family demands with workplace demands. Difficulty achieving this balance can create situations of stress and mental and physical illness among working parents, especially those with children with neurodevelopmental disabilities. Therefore, it is important to examine the factors that contribute to work-life balance.

Research Objective: To examine differences in demographic variables, employment variables, meaning in life, parental stress, work centrality, and work-life balance between parents of children aged 0-12 with neurodevelopmental disabilities and parents of children without disabilities in these ages. An additional goal was to examine which research variables predict work-life balance.

The sample included 160 working parents of children aged 0-12 with neurodevelopmental disabilities who speak Hebrew in the research group, and a control group of 192 working parents of children without disabilities in the same ages, who also speak Hebrew. The study was a cross-sectional study conducted from October 2022 to October 2023. The research findings indicate differences between the

two research groups, such that parents of children with neurodevelopmental disabilities work less and are less educated. They also experience greater parental stress and lack of work-life balance compared to parents of children without disabilities. Additionally, parental stress was found to significantly interact with work-life balance, such that the higher the parental stress, the less work-life balance. This interaction is stronger among parents of children with neurodevelopmental disabilities.

18. Synopsis

This study explored demographic differences, employment variables, and work-life balance among working parents of children aged 0-12 with neurodevelopmental disabilities versus those without disabilities. It also examined how demographic factors, employment variables, parental stress, work centrality, and life meaning predicted work-life balance. The findings revealed that parents of children with disabilities were less educated, worked less, and experience higher parental stress than did parents of children without disabilities. Additionally, increased parental stress significantly reduced work-life balance, with the effect being more pronounced among parents of children with neurodevelopmental disabilities.

Keywords: Working parents of children with neurodevelopmental disabilities, parental stress, work-life balance.

**Comparative Study: Work-Life Balance Among
Parents of Children with Disabilities
(Neurodevelopmental Disorders) versus Parents
of Children without Disabilities Aged 0-12.**

Dr. Limor Gadot and Dr. Maayan Fine

School of Social Work, Sapir Academic College

This work was supported by a grant from Shalem Fund for Development
of Services for People with Disabilities in the Local Councils in Israel

2024